

192

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ ORAZ ZDROWIA

z dnia 28 kwietnia 1951 r.

w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy na obrabiarkach do metali.

Na podstawie art. 2 ust. 1 lit. a) i c) oraz ust. 2 i 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o bezpieczeństwie i higienie pracy (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 325) zarządza się, co następuje:

I. Przepisy ogólne.

§ 1. Rozporządzenie niniejsze dotyczy ochrony życia i zdrowia osób zatrudnionych przy obrabiarkach do metali, nadających kształt obrabianemu przedmiotowi przez skrawanie.

§ 2. 1. Obrabiarki powinny być zaopatrzone w wyłącznik lub system wyłączników sprawnie działający i łatwo dostępny z miejsca roboczego.

2. Urządzenia do uruchamiania i wyłączenia obrabiarek powinny wykluczać włączenia przypadkowe.

3. Obrabiarki szybkoobrotowe i wielonarzędziowe powinny być zaopatrzone w wyłączniki odległościowe lub przeciążeniowe bądź w oba typy jednocześnie.

4. Obrabiarki szybkoobrotowe powinny posiadać hamulce umożliwiające szybkie ich zatrzymanie.

§ 3. 1. Pracownik włączający lub wprawiający w ruch obrabiarkę powinien przed dokonaniem tej czynności sprawdzić dokładnie, czy uruchomienie obrabiarki nie grozi wypadkiem.

2. Jeżeli przy jednej obrabiarence pracuje więcej niż jedna osoba, o chwili uruchomienia obrabiarki powinny być uprzedzone przez pracownika odpowiedzialnego za obsługę danej obrabiarki wszystkie osoby przy niej pracujące, przy czym każda z tych osób w swym zakresie powinna stwierdzić, że obrabiarka może być uruchomiona bez spowodowania wypadku.

3. Gdy ustalony sygnał oznajmi wyłączenie napędu ogólnego, należy niezwłocznie wyłączyć napędy obrabiarek.

§ 4. 1. Obrabiarki powinny być tak ustawione, by wszelkie czynności związane z ich obsługą wykluczały niebezpieczeństwo dla pracownika i otoczenia.

2. Drogi i przejścia między obrabiarkami powinny uwzględniać organizację stanowisk roboczych. Nie mogą być one zastawione, ani założone przedmiotami utrudniającymi komunikację, a szerokość ich powinna być dostosowana do swobodnego przenoszenia przewidywanych przedmiotów.

3. Fundament powinien być wykonany zgodnie z zasadami techniki, przy czym obrabiarki powinny być należycie zamocowane.

§ 5. 1. Przy obrabiarkach i ich napędzie, gdzie tylko to jest możliwe, należy zastosować smarowanie samoczynne.

2. Przy obrabiarkach powinno się stosować, gdzie tylko to jest możliwe, urządzenia pomocnicze do podnoszenia i zakładania ciężkich przedmiotów do obróbki.

2. Podczas ruchu przedmiotu obrabianego lub narzędzia zabrania się dokonywania pomiarów bezpośrednich (stykowych).

4. Tam, gdzie to jest możliwe i celowe, należy stosować urządzenia do usuwania wiórów. Usuwanie wiórów należy dokonywać przy pomocy sprężonego powietrza, gąbki, szczotek, haczyków itp. Chwytywanie gołą ręką wiórów jest wzbronione.

5. Podczas pracy przy obrabiarkach pracownicy powinni być chronieni przed odpryskami wiórów przez

odpowiednie urządzenia (np. okulary ochronne, pochłaniacze, łamacze wiórów itp.).

6. Zamocowanie przedmiotu obrabianego powinno być tak dokonane, aby wykluczało wyrwanie przedmiotu obrabianego pod wpływem sił skrawania lub masowych (bezwładnościowych).

7. W czasie postoju maszyny narzędzie skrawające powinno być odsunięte od przedmiotu obrabianego.

§ 6. 1. Naprawa obrabiarek powinna być dokonywana przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje.

2. Nie wolno naprawiać obrabiarek podczas ich ruchu, jak również nie wolno czyścić, wycierać i oliwić ich części pozostających w ruchu. Smarowanie części będących w ruchu i nakładanie pasów jest dozwolone tylko wtedy, gdy istnieją urządzenia, zapewniające bezpieczne wykonanie tych czynności.

3. Przed przystąpieniem do naprawy, montażu lub czyszczenia obrabiarki należy stwierdzić w sposób dokładny, że

- a) napęd obrabiarki jest wyłączony,
- b) niemożliwe jest przypadkowe jej uruchomienie,
- c) rozmieszczone zostały w miejscach właściwych czytelne tablice z napisem: „Naprawa — nie uruchamiać“.

§ 7. Do samodzielnej pracy przy obrabiarence może być dopuszczony jedynie pracownik do tego specjalnie wyznaczony, posiadający odpowiednie wiadomości i doświadczenie oraz odpowiedni stan zdrowia stwierdzony świadectwem lekarskim.

§ 8. 1. Miejsce pracy powinno być dostatecznie oświetlone, w miarę możliwości światłem dziennym. Przy oświetleniu sztucznym należy tak umieścić źródło światła, by nie powodowało oślnienia lub odbłasków rażących wzrok pracownika.

2. Należy dążyć do zaopatrzenia obrabiarek w oświetlenie indywidualne, skierowane na przedmiot obrabiany.

§ 9. Nie wolno chłodzić przedmiotu obrabianego oraz narzędzia skrawającego mokrą szmatą lub mokrymi pakułami, dopóki przedmioty te pozostają w ruchu.

§ 10. Pracownik obsługujący obrabiarkę powinien:

- a) przed rozpoczęciem pracy sprawdzić, czy obrabiarka pozostaje w stanie należytej sprawności; sprawdzić, czy osłony i zabezpieczenia są na właściwych miejscach i czy stan ich jest należyty,
- b) zauważone przed rozpoczęciem i w czasie pracy braki oraz niedociągnięcia zgłaszać niezwłocznie przełożonemu,
- c) po naprawie obrabiarki przystąpić do pracy na niej dopiero za zezwoleniem przełożonego,
- d) utrzymywać w porządku miejsce pracy, nie rozrzucać narzędzi i przedmiotów przeznaczonych do obróbki lub obrobionych, używać szafki narzędziowej i urządzeń do składania wyrobów,
- e) dbać o sprawny stan narzędzi ręcznych,
- f) używać okularów i ekranów ochronnych w przypadkach, gdy grozi niebezpieczeństwo ze strony wiórów, odprysków, pyłu,
- g) podczas pracy mieć bezpiecznie nakryte włosy, zabezpieczone odstające części odzieży (jak obwieszę poły, krawaty, chustki itp.), rękawy opięte szczelnie przy nadgarstkach lub zawinięte powyżej łokcia,

- h) zatrzymać obrabiarkę i zabezpieczyć ją przed uruchomieniem przypadkowym, zanim przystąpi do jej czyszczenia i smarowania,
- i) używać do zatrzymania obrabiarki hamulca i w żadnym przypadku nie hamować ręką,
- j) w razie przerwy w dostawie prądu niezwłocznie wyłączyć napęd i odsunąć narzędzie od przedmiotu obrabianego,
- k) nie dopuszczać do obrabiarki osób postronnych bez wiedzy przełożonych.

§ 11. Podłoga dokoła obrabiarki powinna być równa i nieśliska.

§ 12. Koła pasowe i zębate, łańcuchy, wrzeciona, wały i wszelkie części będące w ruchu powinny być osłonięte.

§ 13. Przeciwcieżary powinny być dostatecznie pewnie zamocowane przy pomocy linki lub łańcucha, a ich miejsce osłonięte w sposób wykluczający możliwość wypadku.

§ 14. Sprawdzanie dłonią gładkości powierzchni przedmiotu obrabianego podczas ruchu jest wzbronione. Wymiana narzędzi dozwolona jest tylko w czasie postoju maszyny.

§ 15. 1. Obrabiarki o napędzie elektrycznym i o sterowaniu elektrycznym powinny posiadać uziemienie silnika i urządzeń elektrycznych. Uziemienie należy sprawdzać po każdej naprawie i po każdym pomalowaniu obrabiarki lub silnika.

2. Instalacje elektryczne należy chronić przed szkodliwym działaniem smarów i wilgoci.

§ 16. 1. Do zapobiegania zetknięciu się ciała pracownika z płynami chłodzącymi powinny być stosowane specjalne urządzenia; urządzenia te powinny przerywać dopływ płynu z chwilą wstrzymania ruchu obrabiarki, ułatwiać odprowadzenie płynu z wiórów i z obrabianych przedmiotów oraz chronić obrabiarkę, narzędzia i podłogę przed zawilgoceniem.

2. Przy użyciu oleju lub nafty jako płynu chłodzącego należy używać odpowiedniej odzieży ochronnej.

3. Do wycierania rąk i obrabiarki z płynu chłodzącego należy używać odpadków bawełnianych lub czystych szmat.

4. Do mycia rąk powinna być zapewniona dostateczna ilość ciepłej wody i mydła, a w razie potrzeby również środki do zmywania tłuszczów.

II. Wiertarki, wytaczarki i tokarki.

A. Wiertarki i wytaczarki.

§ 17. 1. Wystające części uchwytu wiertła powinny być wgłębione lub osłonięte na gładko.

2. Przedmiot wiercony, gwintowany lub wytaczany powinien być silnie umocowany w uchwycie, aby wykluczyć możliwość jego obrotów pod wpływem sił skrawania.

§ 18. Nie wolno wydmuchiwać ustami wiórów z otworu wierconego, pracować na wiertarce w rękawicach lub z palcem obandażowanym o odstających końcach bandaża.

§ 19. Przed użyciem przenośnej wiertarki elektrycznej należy sprawdzić, czy korpus wiertarki wskutek uszkodzenia nie znajduje się pod prądem i czy wiertarka jest należycie uziemiona.

B. Tokarki.

§ 20. 1. Uchwyt i tarcze zabierakowe powinny posiadać osłony. O ile osłony takie składają się z części przesuwających się jedna po drugiej, powinny one umożliwiać umocowanie lub usuwanie przedmiotów obróbkę.

2. Nie wolno dotykać uchwytów i tarcz zabierakowych bez wyłączenia napędu.

§ 21. 1. Jeżeli tokarki są ustawione przy przejściach przeznaczonych do komunikacji lub transportu, albo blisko jedne drugich, należy zainstalować ekrany z gęstej siatki, zapobiegające zranieniu odrzucanymi wiórami przechodniów i pracowników zatrudnionych w pobliżu.

2. Jeżeli przedmiot obrabiany na tokarce karuzelowej może wystającymi częściami zagrażać bezpieczeństwu pracownika, należy stół zabezpieczyć osłonami, przymocowanymi do korpusu maszyny przynajmniej za pomocą zawiasów i ogradzającymi w sposób skuteczny części wystające.

§ 22. 1. Przy rewolwerówkach i tokarkach automatycznych należy osłonić część pręta wystającego poza obrys maszyny. Przy obrabianiu materiałów o większych przekrojach wystający koniec należy podeprzeć i osłonić.

2. Tokarki automatyczne i półautomatyczne należy osłonić ekranami chroniącymi przed rozpryskiem smarów i zaopatrzyć w urządzenia do zbierania cieczy chłodzących, ściekających z narzędzi.

§ 23. Przy wygładzaniu na tokarkach za pomocą płótna ściernego należy płótno to umocować na deseczce za pomocą zacisku, aby zwisające płótno ścierne nie wciągnęło dłoni pracownika pomiędzy suport tokarki a przedmiot obrabiany.

III. Frezarki, strugarki i dłutownice.

A. Frezarki.

§ 24. Mechanizmy napędowe oraz posuwowe, wystające poza obręb maszyn, powinny być należycie osłonięte.

§ 25. Kółko ręczne (lub dźwignia) do posuwu powinno być zaopatrzone w sprzęgło wyłączające jego ruch w czasie posuwu mechanicznego.

§ 26. Frezarki powinny być zaopatrzone w ekrany, osłaniające przed rozpryskiem smaru, oraz w urządzenia do zbierania płynu chłodzącego, ściekającego z narzędzi.

§ 27. Wystający koniec śruby, służącej do umocowania frezu, powinien być należycie osłonięty.

B. Strugarki podłużne.

§ 28. 1. Po bokach strugarki podłużnej oraz od końca stołu w jego położeniu krańcowym bądź od końca przedmiotu obrabianego powinna pozostawać wolna przestrzeń o szerokości co najmniej 0,6 m.

2. W miejscach, do których dochodzi koniec stołu bądź koniec przedmiotu obrabianego w swych położeniach krańcowych, należy ustawić jaskrawo barwione bariery, odpowiednie do przesuwu przy danej robocie. Bariery tych można nie stosować, jeżeli miejsca niebezpieczne są zabezpieczone w sposób zapobiegający wkraczaniu ludzi na teren zagrożony.

3. Jeżeli odległość między wysuniętym końcem stołu bądź końcem przedmiotu obrabianego a ścianą lub innym stałym obiektem jest mniejsza niż 0,6 m, dostęp do tej przestrzeni należy odgrodzić.

§ 29. Dotykanie stołu będącego w ruchu jest wzbronione.

§ 30. Nie wolno przechowywać w łożu strugarki i pod stołem narzędzi, pakul, szmat ani jakichkolwiek innych przedmiotów.

§ 31. Przed rozpoczęciem roboty należy sprawdzić, czy przedmiot obrabiany po uruchomieniu strugarki nie zaczepi częściami wystającymi o jakąkolwiek część tej strugarki.

C. Strugarki poprzeczne i dłutownice.

§ 32. Do strugarek poprzecznych (szepingów) i dłutownic mają zastosowanie przepisy §§ 30 i 31.

§ 33. Mechanizmy korbowe, koła zębate, napędy hydrauliczne i śrubowe, wprawiające w ruch imaki nożowe, powinny być należycie osłonięte.

§ 34. Za tylnym końcem suwaka strugarki poprzecznej powinna być wolna przestrzeń o szerokości co najmniej 0,6 m przy krańcowym położeniu suwaka i najdalszym jego skoku. Należy tu również zastosować w miarę potrzeby przepisy § 23 ust. 2 i 3.

§ 35. Jeżeli suwaki strugarek poprzecznych wkraczają w swym ruchu w miejsce robocze innych maszyn, powinny być one zabezpieczone na całej niezbędnej długości.

IV. Przepisy końcowe.

§ 36. W sprawach bezpieczeństwa i higieny pracy, nie unormowanych niniejszym rozporządzeniem, stosuje się przepisy rozporządzenia z dnia 6 listopada 1946 r. o ogólnych przepisach dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 344).

§ 37. Odpowiednie wyciągi z przepisów niniejszego rozporządzenia powinny być wywieszane w pomieszczeniach pracy w stanie czytelnym w miejscach dostępnych i widocznych.

§ 38. Każdy pracownik przed dopuszczeniem go do pracy na obrabiarce powinien być pouczony przez kierownictwo zakładu pracy, jak też przez organa specjalnie powołane do czuwania nad bezpieczeństwem i higieną pracy, o niebezpieczeństwach grożących jego życiu i zdrowiu przy wykonywaniu tej pracy oraz o sposobach unikania tych niebezpieczeństw.

§ 39. 1. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

2. W stosunku do obrabiarek, znajdujących się w użyciu w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, przepis § 2 ust. 4 będzie obowiązywał po upływie roku od dnia ogłoszenia.

Minister Pracy i Opieki Społecznej: *K. Rusinek*
Minister Zdrowia: *J. Sztachelski*